

A XXXV. Honismereti Akadémia

Veszprém, 2007. július 2–július 6.

Halász Péter:
Megnyitó

Őszinte tisztelettel és szeretettel köszöntöm a XXXV. Honismereti Akadémia résztvevőit itt, a Dunántúl szívében, Veszprém megyében és annak székhelyén a Királynék Városában. Köszöntöm az ország 19 megyéjéből, a fővárosból és a határainkon túlról érkezetteket, és Önökkel, veletek együtt örülök annak, hogy ismét találkozhatunk, újból együtt lehetünk, azokkal a társainkkal, akik Bél Mátyással, Pesty Friggyessel, Fényes Elekkel és mozgalmunk más szellemi elődjével együtt valljuk, hogy az ország és a nemzet sorsán csak úgy tudunk jobbitani, ha ezt az országot és népét – ami számunkra a nagy betűkkel írott HON-t jelenti – töviről-hegyire ismerjük, vagy legalábbis igyekszünk megismerni.

Az Akadémia megnyitója. Bándi László, a Veszprém Megyei Honismereti Egyesület elnöke, Halász Péter, a Honismereti Szövetség elnöke, Debreczenyi János, Veszprém Megyei Jogú Város polgármestere (Mándli Gyula felvételei)

Ennek a törekvésnek többféle módja van, s a honismereti mozgalom ezeket legtöbbször együttesen, párhuzamosan alkalmazza. Vannak, akik a szóbeli hagyományok révén, mások a könyvtárak, levéltárak segítségével próbálnak a múlt *mélységesen mély* kútjába tekinteni. Emellett a statisztikák bűvárlása, a fényképfelvételek gyűjtése és készítése, újabban a videózás teremt alkalmat szülőföldünk, lakóhelyünk egy-egy szeletének térben és időben történő részletes és átfogó megismerésére. Vannak aztán, akik mindemellett arra sem sajnálják a fáradságot, hogy a leírt, vagy nyomtatott szövegek, fényképek és más dokumentumok áttekintése mellett a hon egy-egy részét felkeressék, és a legközvetlenebb módon, a saját szemükkel lássák mindazt a szépséget, mindazt az értéket, amit természeti és épített környezetünk jelent. Ez a tevékenység – vagy talán magatartásnak is mondhatjuk – az, amit *turizmusnak* nevezünk, s amit az Értelmező Szótár a következőképpen határoz meg: „*Ismeretszerzés végett vagy kedvtelésül, sportként gyalog, kerékpáron, csónakon stb. tett hosszabb út.*”

A *turizmus* lényegének – céljának és értelmének – tehát két kulcsszava van: az *ismeretszerzés* és a *kedvtelés*, vagyis szórakozás. Ezt a kétféle indítékot azonban nem lehet egymástól elválasztani, az ismeretszerzés és a kedvtelés a lehető legszorosabban összefonódik, összeolvad. Nyugodtan mondhatjuk, hogy a turizmus lényege és eredménye nem más, mint a *kedvtelvé szerzett ismeret*. Testileg és lelkileg egyaránt hasznos örömforrás tehát, és hogy a *haszon* és az *öröm* milyen arányú, az elsősorban attól függ, mivel és milyen mértékben tudjuk tartalommal megtölteni a szabadidő eltöltésének ezt az egyik legértékesebb formáját.

Dr. Pápa Miklós, a Vendéglátóipari Múzeum egykori igazgatóhelyettese 32 évvel ezelőtt írta a következő gondolatokat a Honismeret folyóiratban. A hon megismerése során „*az a rengeteg ismeret, ami már írásba van foglalva, a helyszínen válik csak maradandóvá és tudatossá. A közvetlen észlelést és megismerést semmi sem pótolhatja: sem könyv, sem előadás, sem a legszebb képek. Az a tájékozódás, amit irodalmi és egyéb forrásokból valamely tájra vonatkozóan megszereztünk, a kirándulások, utazások során válik eleven valósággá.*”

A turizmust, mint adott keretet, természetesen sokfajta tartalommal lehet megtölteni, s ha körülnézünk az országban és a világban, láthatjuk, hogy különféle, idegenforgalomból élő szakemberek, kereskedelmi vállalatok, utazási és szállodaiipari vállalkozók vállaltva, sokszor könyökölve, egymás sarkát taposva törekszenek a keretek megtöltésére. A turista ebben az érte való versengésben gyakran csak mint „*mobil fogyasztó*” szerepel. Szervezett etetéssel, itatással, sportrendezvényekkel, szerelmi szolgáltatásokkal és a legkülönbözőbb attrakciókkal igyekeznek az *ismeretszerzés* és a *kedvtelés* közti arányokat a profit igényeihez igazítani. Ebben a nyereségért folyó versenyben a kulturális értékeknek nincs különösebben jó esélyük, de mint az élet minden területén, az igazi értékeket itt sem lehet teljesen kiszorítani a piacról. Az emberi társadalomnak legalábbis egy része a kenyér és a cirkusz untalan hangoztatott szerepe mellett nem feledkezik meg a természet szépségeiről, a szellemi erőfeszítés nagyszerűségéről, a közösségi teljesítmény méltóságáról. Órájuk gondoltunk elsősorban, amikor Akadémiánk fő témájának a *Honismeret és a kulturális turizmus* kapcsolatát, sőt bátran mondhatom: *egymásra utalt-ságát* választottuk.

Kedves Barátaim! Az előttünk álló héten rendkívül gazdag programban lesz részünk. Előadásokat hallhatunk történelmi, helytörténeti és művelődési értékeinkről, a kulturális turizmus regionális és nemzetgazdasági jelentőségéről, a műemlékek és a természet védelmének fontosságáról, a turizmusnak az iskolai, a honismereti nevelésben betöltött szerepéről. Szekcióüléseken beszélhetjük meg a kulturális turizmus és a közgyűjtemények kapcsolatát; a befogadó város és a megye megismerését szolgáló tanulmányutakon pedig mi magunk is tevékeny részesei leszünk a kulturális turizmusnak. Reméljük Akadémiánkon sikerül majd megvalósítanunk az ismeretszerzés és a szórakozás helyes és kívánatos arányát.

A 35. Honismereti Akadémia megvalósítása igen sok támogató intézmény és kiváló, önzetlenül dolgozó ember erőfeszítésének eredménye. Sikere, eredményessége azonban főként rajtunk, önökön, rajtatók múlik. Mert nem attól lesz elsősorban hasznos ez az Akadémia, hogy színvonalas előadások, korreferátumok hangzanak el – erre garancia a felkért előadók személye –, hanem attól, ha minél több fontos információval, minél tökéletesebb és teljesebb lelki feltöltődéssel térünk majd vissza otthonainkba, lakóhelyünkre. Ha az itt hallottak nyomán számos terv, elhatározás születik, s ezek nyomán minél több szándék valósul meg. Ha nemcsak okos ötletekkel ismerkedünk, ha nemcsak sok szépet látunk és hallunk, ha nemcsak jól érezzük magunkat ezen a héten, hanem gyarapodik tettekkészségünk, ha a látottak és hallottak nyomán mindenkiben megszületik *legalább egy* olyan elhatározás, hogy ezen túl miként fogom gazdagabbá, vonzóbbá, eredményesebbé tenni a turizmus, a honismeret szolgálatát.

Három hónappal ezelőtt, Szombathelyen, Bél Mátyás születésnapját ünnepélyes keretek között a Honismeret Napjává nyilvánítottuk. Legyen ez a veszprémi Akadémia a Honismeret Napjának töltőállomása is. Az elhangzott példák, ötletek nyomán szülessenek meg bennünk azoknak a honismereti emléktúráknak, kirándulásoknak, közösségi látogatásoknak, térben megvalósítható kulturális vetélkedőknek a szándékai, amikkel 2008. március 24-én gazdag tartalommal tölthetjük majd meg a Honismeret Napját.

Kívánom, hogy ezen, és sok más ötleten keresztül valósuljon meg az egész hazai és Kárpát-medencei honismereti mozgalomban mindaz a szellemi teljesítmény, ami innen, a Veszprém megyében megrendezett 35. Honismeret Akadémiáról, mint valami napfolttevékenységből származó energia, kisugárzik.

Halász Péter

A Honismereti Akadémia kitüntetettjei

A Honismereti Szövetség elnöksége a megyei és a fővárosi egyesületek javaslatára 2007. május ...-én többségi szavazással a következőknek ítélte a kiemelkedő honismereti munka elismerésére alapított **Bél Mátyás – Notitia Hungariae Emlékéremet, Honismereti Munkáért Emlékplakettet**, valamint **Honismereti Emlékplapot**. A kitüntetettek személyét és munkásságát felterjesztőik méltatták.

Bél Mátyás – Notitia Hungariae Emlékéremmel kitüntetettek

Gálné Jáger Márta

Életével és munkásságával Somogy megyéhez kötődik. Szülőfaluja a honismereti mozgalom egyik fellegránának tekintett Mesztegyő. A marcali gimnáziumban végzett olyan kivételes tanár-egyénségek tanítványaként, mint dr. Gál József. 1966-ban lett tagja, majd titkára a Gál József vezette honismereti szakkörnek, e szakköri munka vette meg a marcali városi múzeum alapjait. Részt vett a somogyi földrajzinév gyűjtési mozgalomban. Kutatta a nagyszakácsi vegyescéh és ipartársulat történetét, amelyhez lehetőséget nyújtott a szakkör által begyűjtött céhláda teljes iratanyaga. Gyűjtötte szülőfaluja népszokásait, hiedelmeit, dolgozatáért a Keszthelyi Helikonon aranyérmert kapott.

A Pécsi Tanárképző Főiskola magyar-történelem szakos hallgatójaként egyszerre két tudományos diákkör munkájában is részt vett. Alapító tagja, majd titkára lett a dr. Kiss Géza irányításával működő helytörténeti diákkörnek, valamint a dr. Rónai Béla vezette néprajzi-nyelvjárási tudományos diákkörnek. Helytörténeti és néprajzi dolgozataival rendszeresen részt vett az országos diákköri konferenciákon. A mesztegyői zendülés krónikája c. munkájával a Szegedi Országos Diákköri konferencián fődíjat kapott.

A diploma megszerzése után a marcali középiskolai kollégiumban volt nevelőtanár, tanított a középiskolában, és a marcali múzeumban részfoglalkozású történelem-muzeológusként dolgozott. A járási művelődési osztály megbízásából a marcali járás honismereti-helytörténeti szakreferensi feladatait is

ellátta. Közben egyetemi diplomát szerzett a szegedi József Attila Tudományegyetemen, ezt követően a Somogy Megyei Múzeumban dolgozott történész-muzeológusként, és a megyei honismereti szakreferensi feladatokkal is megbízták. Majd a Somogy Megyei Tanács közgyűjteményi referense lett, s szolgálva a levéltár, múzeum és a könyvtárügyet, a honismereti munkát és a megyei könyvkiadást.

A Somogy Megyei Levéltárral és annak igazgatójával, dr. Kanyar Józseffel az 1970-es évektől kezdve mindvégig alkotó munkakapcsolatban állt a kutatómunka, a helytörténeti kiállítások, rendezvények szervezése, tudományos tanácskozások, honismereti pályázatok kapcsán egyaránt. Tagja volt a Szántódi Tudományos Bizottságnak és a Somogy Megyei Múzeumi Bizottságnak.

Csaknem két évtizede a Somogy Megyei Levéltár munkatársa, főlevéltárosa. Rendszeresen publikál, különböző témájú cikkei, tanulmányai, a megyei regionális és országos szakfolyóiratokban, tudományos kiadványokban jelennek meg. Szűkebb kutatási területe a reformkor és az 1848-49-es forradalom és szabadságharc története, az országgyűlési választások és követutasítások. E témában több tanulmánya, forrásközlése látott napvilágot, jelenleg forrásgyűjtemény összeállításán dolgozik. Önálló kötet, Mesztegyő történeti monográfiája a magyar államalapítás millenniumára jelent meg a Száz magyar falu országos kiadványsorozatban. Számos helytörténeti kiadvány szerkesztője és lektora. Szerkesztette az Iskola és Levéltár sorozatot, három évtizede vesz részt az ország legrégebbi honismereti periodikája: a Somogyi Honismeret szerkesztésében, Kanyar József halálát követően 2005-től a Honismeret folyóirat szerkesztőbizottságának is tagja lett. Alapító tagja, alelnöke, majd 2000-től elnöke a Somogy Megyei Honismereti Egyesületnek, és kezdettől fogva részt vesz a Honismereti Szövetség elnökségének munkájában.

Az elmúlt évek során több megyei és regionális honismereti, helytörténeti rendezvény, konferencia fāradhatatlan szervezője volt. Kezdeményezésére 1996-ban a Honfoglalás 1100. évfordulójára Somogy Megye Közgyűlése és a megyei honismereti egyesület falukrónika-író pályázatot hirdetett a települések történeti múltjának szakszerű feltárása elősegítésére. Személyes érdeme, hogy a jeles történelmi évfordulókhoz kötődő, eddig három ízben meghirdetett falukrónika-író pályázat díjnyertes dolgozataiból több mint 20 kötet jelenhetett meg a megyei és helyi önkormányzatok támogatásával. Munkájának elismeréseként számos kitüntetésben részesült. Szülőfaluja, Mesztegyő első ízben, 2003-ban neki adományozott díszpolgári címet.

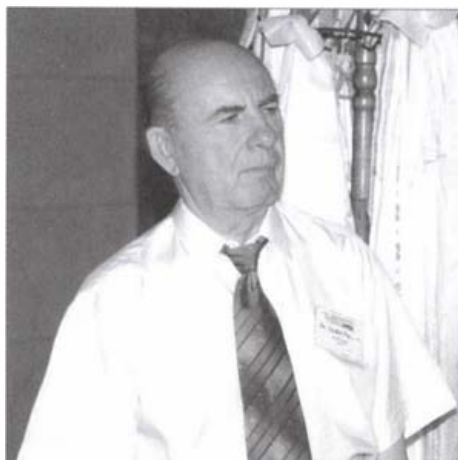
Sándor Mária

Dr. Szabó Ferenc

1959-ben magyar-történelem szakon végzett a szegedi egyetemen, ugyanott 1961-ben néprajzból doktorált. Pályáját tanárként kezdte a szarvasi gimnáziumban. 1960-ban hívták meg tudományos beosztásba a szegedi Állami Levéltárba. A Szegeden szerzett szakmai gyakorlattal 1965-ben a Békés Megyei Levéltár (akkori nevén a Gyulai Állami Levéltár) igazgatójává nevezték ki. 1967–1990-ig a Békési Élet című országosan elismert tudományos és közművelődési folyóirat felelős szerkesztője, 1980–1982. között három megye levéltári szakfelügyelője is volt.

1982-ben, az akkori megyei tudományfejlesztési tervek szerint, a Békéscsabán kialakítani kívánt komplex kutatóbázis funkciójára kijelölt Békés Megyei Múzeumi Szervezet élére helyezték. A megyei múzeumigazgatói tisztséget – 1991-ben újválasztva – nyugdíjba vonulásáig, 1995 végéig töltötte be. Nyugdíjasként is aktív részese a megye és a dél-alföldi régió kutatásának, a közgyűjteményekkel tartalmaz kapcsolatot tart.

Levéltári szolgálata során munkatársaival együtt sikerült megvalósítani, hogy a Gyulán működő közgyűjtemény széles körű szerepet töltsön be a Békés megye múltjára vonatkozó kutatásokban és

azok szervezésében, a honismereti munka közvetlen segítségével, az írásos és a szóbeli történeti ismeretterjesztés művelésében, az oktatás támogatásában. Mindezek érdekében sikeresen irányította, és maga is végezte a levéltárban őrzött iratok gyarapítását, igényes rendezését és a kutatásukat elősegítő, korszerűbb nyilvántartások (segédletek) elkészítését, a szakkönyvtár igen jelentős kibővítését. 1967-ben elindította a Forráskiadványok a Békés Megyei Levéltárból című sorozatot, annak keretében a történelem oktatását szolgáló összeállításokat is. Eredményei közé tartozik, hogy a nagyon súlyos levéltári raktárháány enyhítésére, továbbá a levéltári munka területi kiterjesztésére 1976-ban sikerült elérnie Békésen egy fióklevegtár létrehozását. Megyei levéltár-igazgatóként – főképpen Békéscsabán és Orosházán – már 1966-tól kezdve – részese volt a múzeumokkal együtt rendezett időszakos történeti kiállításoknak, közreműködött a néprajzi-történeti állandó kiállítások forgatókönyveinek kidolgozásában, megvitatásában (Békéscsaba, Orosháza, Szarvas), a gyomai Kner Nyomdaipari Múzeumi állandó kiállításának megtervezésében. Kisebb művelődéstörténeti, irodalomtörténeti emlékkiállításokat önállóan is rendezett a megye múzeumaiban.

A megyei múzeumi szervezet igazgatójává történt áthelyezésekor a megye múzeumainak adottságuknak leginkább megfelelő, de az egész megyére kitekintő gyűjteményi, feldolgozási és kiállítási feladatokat kívánt adni. Létrehozta a megyei irodalomtörténeti gyűjteményt. Az MTA Régészeti Intézetével közösen sikerült elérnie a megyei, régészeti topográfia munkálatainak folytatását. Fontosnak tartotta, hogy a muzeológusok kutassanak és publikáljanak a határon túli múzeumokkal és kutatókkal fenn tartott kapcsolatok kibővítését Szabó Ferenc különösen 1986-tól tudta közvetlenül előmozdítani, szakemberek, néprajzi és történeti kiállítások rendszeres cseréjével. A lehetőségek alakulása szerint (főként 1990-től) az aradi, a nagyváradi, a nagyszalontai, valamint a nagybecskereki múzeummal szintén élő kapcsolatot tartott a békéscsabai múzeum.

A múzeumi munka területi kiterjesztése érdekében különös figyelmet fordított a korábban kellően nem gondozott, a vérkeringésbe be nem vont *helyi* (közületi vagy magánkézben lévő) *gyűjteményekre*. A rendszeres látogatáson és szaktanácsadáson túl rendszeresen bekapcsolta a gyűjtemények anyagát a múzeumok kiállításába. Másrészt – sok utánjárással – előmozdította önálló egységként történő kezelésüket, személyi ellátottságukat a tanácsai majd az önkormányzati helyi intézményi keretekben.

Tudományos, ismeretterjesztő tevékenységének az egyik fő ága a *településtörténeti* (részben néprajzi) *monográfiák, tanulmánykötetek szerkesztése és írása*. 1973 és 2002 között Mezőberény, Vésztő, Gyoma, Szeghalom, Medgyesegyháza, Békéscsaba, Gyula, Orosháza.

Öcsöd, Hódmezővásárhely és Makó esetében. Mint szerző közreműködött Szeged és Tótkomlós monográfiájában, a Battonyáról, Sarkadról, Mezőkovácsházáról készült történeti kiadványokban. A megye és az egész Alföld XXVIII–XX. századi történetét három nagyobb tanulmányban foglalta össze. A Békés megye gazdasági földrajza című kötetbe (1974), annak szerkesztése mellett, szintézist írt a mai megyeterület XVIII–XX. századi gazdasági és társadalmi fejlődéséről. „A mi Alföldünk” című kötetben (1996) a XIV. századtól máig áttekintette az alföldi meyerendszer alakulását, továbbá a magyar irodalom Alföld-ábrázolásának kiformalódását; a „Szép vagy alföld...” címmel megjelent műben (2002) pedig az egész Alföld kétszázötven éves történetét mutatja be a török kiverésétől 1944-ig. 1959 óta megjelent fontosabb tanulmányainak száma meghaladja az ötvenet, a kisebb írásoké és recenzióké a kétszázat. Nagyobb dolgozatai jelentek meg német, szlovák és eszperantó nyelven Békés megyei témákról. „A dél-alföldi betyárvilág” (1964) és a „Dél-tiszántúli munkásszerződések 1889–1944” (1966) című könyveire, azok első feltárású adatainak értéke miatt, különösen sokszor hivatkoznak a hazai és külföldi kutatók.

Szabó Ferenc *tudományos szervező és szaklektori munkája* a Békési Élet című ismeretterjesztő és tudományos folyóiratnál 1967–1990 között ellátott felelős szerkesztői tevékenységében volt a legátfogóbb. 1983-ban sikerült folytatnia a Békés Megyei Múzeumok Közleményei című sorozatot, amelyből tizenegy kötetet szerkesztett. Nem egy kötet hiánypótló témát ölel fel. Ilyen volt a megyei Munkácsy hagyományok összegzése, a Munkácsy-gyűjtemény ismertetése, a megye irodalmi hagyományainak bemutatása. Mint a nyomdászat és a könyvészet kutatója látta el Szabó Ferenc az 1970-es évektől a megszűnésig a Bibliotheca Bekesiensis című, különlegesen szép bibliofil könyvsorozat szerkesztését. Tizenhét kis kötetet gondozott, közkéze adva a kéziratok vagy már hozzáférhetetlen régi megyei helytörténeti munkákat és irodalmi alkotásokat.

A levéltári és múzeumi szakmai eredmények, továbbá a hely- és régiótörténetben elért eredményei alapján több cikluson át tagja volt a Levéltári Tanácsnak, majd a Múzeumi Tanácsnak, a Magyar Történelmi Társulat vezetőségének illetve választmányának, 1985–1988 között pedig az MTA Történettudo-

mányi Bizottságának, a Levéltári Közlemények szerkesztőbizottságának (1983–1989). A Szegedi Akadémiai Bizottság melletti Történettudományi Szakbizottság magyar történeti munkabizottságának huszonegy éve tagja. A Honismeret folyóiratnak évek óta szerkesztőbizottsági tagja.

Fabulya Lászlóné

Tilhof Endre

Tilhof Endre ny. könyvtárigazgató, helytörténeti kutató. Tószok községben (ma Ajka) született 1934. március 8-án paraszt családban, ami meghatározta életútját. Szüleitől, falusi környezetétől örökölte erkölcsét, munka szeretetét és hűségét. Az 1950-es években, tanulmányai kezdetekor már látszott, hogy az egyéni, paraszti gazdálkodásnak nincs jövője, ezért a tehetséges gyermek taníttatása mellett döntött a családja. A veszprémi Lovassy László Gimnáziumban kezdte középiskolai tanulmányait 1950-ben, de a kollégium megszüntetése miatt a sümegi Kisfaludy Gimnáziumban kellett érettségiznie.

Abban az időben építették ki a könyvtári hálózatot, így került a Devecser Járási Könyvtárba, ahol 1956-tól 1958-ig dolgozott. Ezt követően vette át az ajkai egyszemélyes könyvtár vezetését. 1991-től 1996-ig, nyugdíjazásáig az Ajkai Városi Könyvtár és Múzeum igazgatója volt. Munkája mellett több könyvtár-szakmai vizsgát tett és 1978-ban szerzett könyvtár-magyar szakon diplomát a szombathelyi Tanárképző Főiskolán. Vezetése alatt Veszprém megye legjobban működő városi könyvtárává vált az ajkai. Szerénységére jellemző, amikor 1984-ben egy újságíró azt kérdezte tőle, hogy: „Befolyásos embernek érzi-e magát?”, Tilhof Endre így válaszolt: „Ő, csak egy kis vidéki könyvtáros vagyok.” Ugyanakkor munkálkodása negyed évszázada alatt több mint tízszeresére nőtt az ajkai olvasók száma, ötszörösére a kölcsönzött köteteké és megkétszereződött a gyermekkönyvtár olvasóinak a száma is. – A kor követelményének megfelelően kialakította a médiatárt, ahol audiovizuális dokumentumokat is az érdeklődők rendelkezésére bocsátottak. A könyvtár működése kezdetétől gyűjtötte a *honismereti, helytörténeti dokumentumokat* és egyre bővült a feltáró cédulakatalógus is. Erre azért is szükség volt, mert a környező nyolc községet Ajkához csatolták és az ipar nagyarányú fejlődése miatt – az ország 1938 településéből érkezően – 33 ezerre nőtt a város lakóinak a száma. Ebből a nagyon vegyes összetételű lakosságból kellett Ajka városához kötődő népességet formálni, amihez munkájával Tilhof Endre könyvtárvezető helytörténész is jelentősen hozzájárult. A város története megismerését és népszerűsítését nagyban segítették a könyvtár által kiadott népszerűsítő füzetek, az „Ajkai könyvjelzők”.

Harminc éves könyvtárvezetői működése alatt több mint 200 cikket közölt. Megbízott szerkesztője volt az *Ajkai Szó* hetilapnak és 1997-től *Anno...* címmel közölte a lapban az Ajkához csatolt települések kerek évfordulás történeti kronológiáját. Munkatársa volt a *Veszprém Megyei Életrajzi Lexikonnak* (1998) és a *Veszprém Megyei Kortárs Életrajzi Lexikonnak* (2001) –Az aktív éveit alatt összegyűjtött dokumentumokat nyugdíjba vonulása után kezdte feldolgozni, szerkeszteni, ennek eredményeként folyamatosan jelentek meg a település és környékét bemutató helytörténeti kötetek. Így a *Tószok Berénd temploma*, az *Ajka* (fényképalbum, 2000), a *Tószok hét évszázada* (2001), az *Ajkai életrajzi lexikon* (2003), a *Padrag anno...* (2005), az *Ajkai kistérség* (2005) és a közeljövőben jelenik meg a *Devecseri életrajzi lexikon* című könyve.

Megalakulásától tagja a Veszprém Megyei Honismereti Egyesületnek, 2002-től az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottságnak.

Bándi László

Honismereti Munkáért Emlékplakettel kitüntettek

Árkus Péter

1951. május 14-én született Budapesten. Tanulmányait az ELTE BTK-on végezte, ahol 1976-ban történelem szakos tanári és régész diplomát szerzett. 1976 és 1979 között az MTA Régészeti Intézetében dolgozott tudományos munkatársként, közben részt vett a Békés megyei Régészeti Topográfia II. kötetének munkálataiban. Ásatással kapcsolatos publikációi az Intézet évkönyvében jelentek meg. A tudományos munkája mellett óraadóként tanított a Radnóti Miklós Gimnáziumban. 1979-től a Budapesti Önkormányzathoz tartozó Róbert Károly körúti, majd 1988-tól az ugyanebbe a hatáskörbe tartozó Bokréta Nevelőotthonban folytatott pedagógusi tevékenységet. Az előbbi intézményben nevelőtanárként, csoportvezető nevelőtanárként, részlegvezetőként és az intézményhez tartozó szakmunkásképzőben osztályfőnökként dolgozott. A Bokréta Nevelőotthonban nevelőtanárként, családsegítőként, majd általános igazgatóhelyettesként dolgozott. A fiatalok szabadidős tevékenysége kapcsán, olyan néprajzi, régészeti és múzeumi táborokat szervezett, amelyek a fiatalok érdeklődése mellett, a szakma adott területeinek elismerését, és éves szinten több millió forint pályázati pénzt eredményeztek. Táboraiiban helyi fiatalok és nevelőotthonban lakó gyerekek mellett szakmai tevékenységet folytató egyetemisták együttesen vettek és vesznek részt. Fontosabb régészeti feltárásiak: *Szabolcs* (Árpád-kori földvár, középkori falu és temető), *Mezőberény* – Laposi Kertek (vonaldíszes kultúra telepe), Endrőd – Öregszőlők (Tiszapolgári Kultúra kísértparti csoportjának telepe), Fűzesgyarmat (vonaldíszes kultúra telepe), Békésszentandrás – Furugy (Bodrog keresztúri kultúra telepe). A kutatásokról több mint 400 újságcikkre jelent meg. 1995-től az általa szervezett táborok gyarapították a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága leletanyagát, elősegítették azok leltározását Dévaványán, Fűzesgyarmaton, Gyomán, és hozzájárultak a megye idegenforgalmának népszerűsítéséhez. Fűzesgyarmaton a Tájházhoz tartozó kovácsműhely kialakításában is nagy szerepet vállalt. – 1977 és 2001 között a Bereczki hagyatéki régészeti anyagát Árkus Péter vezetésével debreceni egyetemisták rendszereztek, leltározták. Így jött létre a Bereczki Múzeum Dévaványán, melyet a dévaványaiak oly annyira magukénak éreznek, hogy 150 fős múzeumbaráti kört alakítottak köré. – 2001-ben a Falvak Kultúrájáért Alapítvány a „Magyar kultúra Lovagja” címet adományozta részére. 2004-ben az általa szervezett táborokról szóló dolgozatával második helyezést ért el a Fővárosi TEGYESZ-nél. 2006-ban két tábort szervezett: Dévaványán és Fűzesgyarmaton, ahol egyetemisták közreműködésével folytatták a honismereti gyűjtőmunkát. 2007. április 24-én a Gyermekvédelmi Napok keretében a 30 éves régészeti és néprajzi táboraiiból fotókiállítás volt a Mille-náris Park fogadóépületében. A Honismereti Szövetséggel annak megalakítása óta kapcsolatban van, a Békés megyében működő Karácsonyi János Honismereti Egyesületnek hét éve tagja.

Fabulya Lászlóné

Csöglei István

A Tolna Megyei Egyed Antal Honismereti Egyesület alapító (1992) tagja, nyugalmazott tűzoltó alvezetés, ebben az esztendőben tölti be 77. életévét. Hivatásának élve évtizedek óta nagy lelkesedéssel kutatja az önkéntes tűzoltó egyesületek munkáját, a tűzoltás helytörténeti ismeretanyagát. Az ő munkája eredményeként nyílt meg Bonyhádon a 340 négyzetméter alapterületű Tűzoltó Múzeum. – Levéltári adatok alapján megírta és kiadta több település tűzoltás-történetét. Lakóhelyén, Tolnán tagja és egyik sokat vállaló segítője a Városvédő Egyesületnek. – Társ szerzővel megírta az önálló kötetként megjelent „A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség története” című munkája. Feldolgozta és megjelentette továbbá a Bonyhádi Önkéntes Tűzoltó Egyesület történetét 1874-től 1931-ig; a Tolna megyei Tűzoltószövetség száz éves történetét (1893–1993); a szekszárdi tűzoltóság 1873-tól 1998-ig tartó történetét. 2003-ban megjelent „Tűzek és tűzoltók Faddon 1893–2003” című, 2005-ben pedig „Tűzoltó lettem s nem katona” című munkája. Tanulmányt készített továbbá Paks, Tamási, Dunaföldvár, Bölcse, Dombóvár és az Atomerőmű tűzoltóságának a történetéről is.

Kaczián János

Dr. Karácsony István

1942-ben született. Tanító- és tanárképző főiskolák után 1981-ben végzett a ELTE Bölcsészettudományi Karán, majd 1985-ben egyetemi doktori címet szerzett. Változatos életpályát tudhat magáénak, s számos szigetközi faluban tanított, majd nyugdíjba vonulásáig szülőfaluja, Darnózseli iskolájának lett tanára, igazgatója. – Már pályája kezdetén tevékenyen bekapcsolódott a honismereti munkába, szervezte az iskolai közösségeket, s kutatva-feldolgozva főként az oktatás történetét, saját falujának és a környező falvaknak a történetét, és a kiemelkedő helyi személyiségek életpályáját. Rendszeresen részt vett az évenként meghirdetett „Szülőföldünk” pályázaton és országos díjat nyert a Nemzeti Múzeum és a Honismereti Szövetség pályázatán. – Legkiemelkedőbb érdemének tartjuk a 15. alkalommal megszervezett szigetközi honismereti vetélkedőt, amin a szigetközi iskolák a falujukat jellemző szokások, mesterségek, mondák rövid történetének leírásával lehet részt venni. Általában háromtagú csapatok vetélkednek a Darnózseli Iskolában. A nyitó műsort mindig más-más csoport adja, a helyiek szervezőként vesznek részt. Tapasztalatunk, hogy ezekből a kisdíjakból kerülnek ki a későbbi középiskolás vetélkedők, pályázatok résztvevői. A vetélkedő három éve felvette dr. Timaffy László nevét. – Dr. Karácsony István másik nagy érdeme a tankönyvkiadás: 2000-ben jelent meg „Darnózseli – lakóhelyünk ismerete” című munkája, 2003-ban pedig a Szigetköz – helytörténeti olvasókönyv és még számos helytörténeti kiadványa. – Sok más kitüntetés koronájaként 2005-ben megkapta a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét.

Jászberényi Ferencné

Dr. Simor Ferenc

Dr. Simor Ferenc nyugalmazott főállatorvos és minisztériumi főosztályvezető a Baranya Honismereti Egyesület elnöke, fáradhatatlan motorja, 1930. november 1-jén született Siklóson abban a házban, amelyen ma a nagybátyja tiszteletére elhelyezett emléktábla áll. Talán ez a családi múlt is kötelezte arra, hogy a szellemi értékek méltó őrzőjévé váljon. – Már pályájának kezdetén – éppen hivatásából adódóan – szoros kapcsolatba került az ősi kultúrában oly gazdag kis falvak lakóival, módja nyílt közelről megismerni a dél-baranyai drávaszögiek, ormánságiak, Mohács-szigetiek mindennapjainak küzdelmeit és népi kultúrájának még elevenen élő értékeit. Pedig igen nehéz történelmi időszak volt ez: az 50-es, 60-as, 70-es évek. A rendszerváltás után módja nyílt arra, hogy e kis ország sorsára felülről, az akkori Mezőgazdasági és Földművelésügyi Minisztériumból is ráláthasson. A politika azonban e magasságokban elborzasztotta, és meggyőződött arról, hogy szűkebb hazájában, Baranyában, a helyi civil szervezetekben hasznosabb és eredményesebb lehet értékmentő és értékőrző küzdelme. Állatorvosi hivatásától ekkor már visszavonult, ám lelkesedése és lendületes tettereje töretlen maradt. Hatására a környezetben működő egyesületek, helyi közösségek addig nem látott virágzásnak indultak, és azóta is minden idejében és minden erejével a rejtőzködő szellemi értékek felszínre jutását segíti. Ma is számos civil szervezet vezetője vagy igen tevékeny inspirátora. – A Baranya Honismereti Egyesületnek a kezdetektől tagja, 2002-től elnöke. Azóta különösen szívügyének tekinti az iskolákban folyó honismereti munka segítését, a néprajz, a népi kultúra minél szélesebb körben való megismertetését, ezzel is hozzájárulva a felnövekvő generációban a hazaszeretet ébrentartásához. Kitaró és következetes szervezéssel hagyományos rendezvényé fejlesztette a pedagógusoknak szóló, eddig már öt alkalommal megrendezett Iskola és honismeret konferenciát, melyre az egész országból jönnek érdeklődők. Kiváló szervező képességét dicsérte a 2005. évi, XXXIII. Honismereti Akadémia vezénylése is. – Mái nagy hangsúlyt fektet a határon átnyúló kapcsolatok ápolására: az egyesület valamennyi rendezvényébe igyekszik bevonni szomszédos országokban élő magyarokat. Ezt példázza a 2006-ban a határon túli magyar iskolások számára rendezett Pécsen – magyarul anyanyelvű és kulturális vetélkedő is.

Hegedűs Éva

Dr. Tóth József

Pest megyei Váczentlászlón, 1934-ben született. Az ELTE BTK történelem-magyar szakán 1957-ben szerzett középiskolai tanári diplomát. Történelmi tárgyú doktori disszertációját (Bosznia-Hercegovina okkupálásának belpolitikai vonatkozásairól) 1971-ben védte meg. Tanított 1975-ig a II. kerületben, majd nyolc éven át volt fővárosi tanfelügyelő. 1983 és 1991 között Budapest III. kerülete művelődési és sport osztályát vezette, majd nyugdíjazásáig (1994) az Óbudai Művelődési Központ-

munkatársa. – Természetjáróként, túra- és úttörővezetőként a kezdetektől részt vesz a honismereti mozgalomban. Az 1960-as évektől jelentek meg első honismereti jellegű írásai, emellett több helytörténeti kiadvány is követ: *Lent, hol a tölgyek...* (1978); *Úttörő emlékhelyek gyűjteménye* (1986); *Vándor* (1988); *Frontélmények gyerek szemmel* (1994); *Vörössipkás expedíciók* (1994); *Zsámboki krónika* (2000); *Útmutató kiránduló pedagógusoknak* (1995 és 2002), Kossuth-, Rákóczi-, Bocskai-, József Attila-túrafüzetek, és mások. – A legeredményesebb honismereti-turisztikai gyermekközösség vezetőjének jutalmazására 1982-ben létrehozta az Ezüstkörös-vándordíjat, majd 1987-ben a zsámboki hagyományörző gyerekek munkájának segítésére a Tóth Alapítványt. – Alapító tagja a TKM-mozgalomnak, a Kossuth Szövetségnek, 1993-tól tagja, majd folyamatosan elnökségi tagja a Budapesti Honismereti Társaságnak, ahol a Rendezvény Szakbizottság elnöki tisztségét is ellátja.

Gábel Tibor

A Veszprém Megyei Jogú Város által alapított Pro Meritis-díjat Debreczeni János polgármester adta át Sebő József

Tanár, könyvtáros, szociológus. Ajkán született 1957. május 14-én, az ajkai Bródy Imre Gimnáziumban érettségizett 1975-ben, majd 1980-ban a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán végzett könyvtár-magyar szakon. Főiskolai diplomadolgozata *Az Ajkai Ipar és polgári Olvasókör története* volt (Szombathely, 1980). Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara szociológia szakán végzett (1985). *Város a Bakony alján* címmel írta diplomadolgozatát Ajka társadalmáról (Bp.1985). Az ELTE-n magyar szakon 1990-ben szerzett diplomát, 1975-től könyvtárosként dolgozott az Ajkai Városi Könyvtárban. Helytörténettel középiskolás kora óta foglalkozik. Első honismereti tanulmányát második középiskolásként írta *Az ajkai malmok története* címmel (1973). – Két évig tanárként dolgozott egy budapesti általános iskolában, 1984-től az Esztergomi Városi Tanács művelődési osztálya munkatársa volt. 1987-től az esztergomi Vitéz János Tani-tóképző Főiskola adjunktusa, szerkesztette az általa alapított *Esztergom és Vidéke* című havi-, majd hetilapot (1986-1995), amiben számos helytörténeti írást jelentetett meg. Tagja volt a Vitéz János Emlékbizottságnak, 1988-ban Vitéz János Emlékéremet

kapott. – 1995-től a veszprémi Padányi Bíró Márton Katolikus Gimnázium és Gyakorlóiskola tanára. 2000-től tagja a VEAB Szociológiai Munkabizottságának, 2002-től a Veszprém Megyei Honismereti Egyesület elnökségének, valamint a Brusznai Alapítvány kuratóriumának. Pedagógiai munkásságáért Brusznai-díjban részesült (2002). – Veszprémben csaknem tíz évig tagja volt az *Új Horizont* szerkesztőbizottságának, itt különböző kötetek szerkesztésében vett részt és több publikációja is megjelent. A veszprémi *Comitatus Társadalomkutató Műhely* felkérésére több tanulmányt készített az országgyűlési és helyhatósági választások ajkai eredményeiről, valamint az ajkai kalorex-égetés társadalmi hatásairól.

Bándi László

Honismereti Emléklappal kitüntetettek

Budapest: Ambronits Ervinné, Boda Sándor, Bóta Piroska, Karip Gyula, dr. Róbert Péter, Sasvári Ilona dr. Sütő Józsefné, Szöllösy Mariann Szöllösy Mariann; *Baranya megye:* Cserfai Sándor, Páll Lajos, Szarka Elemér, Videcz Ferencné; *Békés megye:* Bagyinszky Mariann, Szabó Imre; *Csongrád megye:* Ábrahám Vera; *Győr-Moson-Sopron megye:* Hárs József, Korcz Antalné, Magyar Imréné, Takács Istvánné; *Somogy megye:* Bognár Zoltán, dr. Sipos Ferenc, Tóth Dénes; *Tolna megye:* Deák Istvánné, Horváth Endréné, Kiss József, Kocsis György, dr. Méry Éva, Vargáné Kisfalvi Erzsébet; *Veszprém megye:* Bakonyi Zoltán, Balatonfüredi Helytörténeti Egyesület, Borbás László, Czeidl József, Hoffmann István, Illés Mária, Kozma Károly, széki Patka László, Sebő József, Tatai Zoltán

A hetvenöt éves krónikás – Borbíró Lajos

A szülőfalujától messzire sodródott ember tudja csak igazán azt, hogy hazaszeretetet nincs úgy általában. Az alapja ott van, ahol az ember először eszmélt a világra. Több évtized után is hazahívják a régi utcák, a mezők és kertek, a gyermekkori játszóhelyek, s lelkében él minden emlék, amit megszerezhetett. Kemencepadkán üldögélve mesélő öreg szomszédasszonyok, világháborúkat járt régi időket megélt nagyapák történetei adták át nekem is a kincset, örökítették tovább az őseiktől átvett emlékeket a régi Nagy-Sárrét vizes-nádas világáról, ahol még ridegpásztorok őrizték a gulyát, s csikorgó, hideg téli éjszakákon éhes farkasok vonítottak a birkahodály közelében.

Szűcs Sándor, a Sárrét néprajzosa, a karcagi múzeum egykori igazgatója örökítette meg és idézte fel irodalmi értékű szépséges írásaival ezt a múltat. Általa, később a Szeghalmon munkálkodó *Miklya Jenő*, tanár, néprajzi író, múzeumigazgató írásai formáltak sokunkat tudatos sárréti emberekké, bárhová is kerültünk el arról a számunkra legszebb vidékről. Gyermekkoromban egy Sárrétudvariból elszármazott parasztasszony ajándékozott meg a falujában élt *Nagy Imre* költő, a *Holtak derese* című verseskötetével, amely még mindig itt áll a könyvespolcomon sorakozó kötetek között, a későbbi kiadás: *Tűcsök a máglyán* című kötetével és több más olyan irodalmár munkájával együtt, akinek köze volt ehhez a vidékhez, s úgy szólt a mi szűkebb hazánkról, hogy nem felejthetjük el kik vagyunk, honnét érkeztünk a hon tágasabb térségeire. Figyelünk egymás kiejtésére. Felismerjük az otthoni tájszólás megmaradt hangszíneit, s ha ezt halljuk, megkérdezzük egymástól:

– Hol ringott a bölcsőd?

Node, mi köze van az eddig elmondottaknak ahhoz, amit én akarok elmondani az idén 75 éves *Borbíró Lajosról*, Füzesgyarmat még mindig fáradhatatlan, az idén január óta, a Falvak Kultúrájáért Alapítvány által, a *Magyar Kultúra Lovagja* címmel kitüntetett helytörténészéről? Ő az, akihez a kisváros központjából hosszú utakat teszek meg, ha otthon járok. Gondolván; csak beköszönni megyek hozzá néhány percre, de aztán órákat töltök nála, mert ő a folytatója, s ő helyezi el térben és időben mindazt, amit régen az öreg szomszédasszonyoktól csak mint érdekes meséket hallhattam. Ő tudja, hányféle falu létezett és súlyodt el a múlt időben ott, ahol most Lányszigetnek, Cséfénynek, s dülönként másnak nevezik a városhatár különböző részeit. Tőle tudom meg, hogy az évszázadok során kik voltak a környék földesurai, hogy ülték meg őseink a különböző ünnepeket, hogy zajlottak le a lakodalmak. Annyi mindent foglalt már össze a többnyire az önkormányzat, a helybeli könyvtár és mások támogatásával, hogy összesen hetven helytörténeti füzetet böngészhet az, aki a település múltjában szeretne elmélyedni. Az Accordia Könyvkiadó, *Szavaink hajnalfénye* című kötetében, pályanyertes tanulmánya jelent meg az elmúlt évben.

Akinek fontos dolga van a világban, az bizonyos mértékig kortalaná válik, mert folyton lendíti a tenniakarás. Pedig lenne oka Borbíró Lajosnak a fáradtságára, hiszen sokat próbált az élete során, s mindig tevékeny embernek ismerték a helybeliek.

Ma már kevesen emlékeznek a háború után rövid ideig élt ifjúsági szervezetre az EPOSZ-ra, az *Egyesült Parasztfjúság Országos Szövetségére*. A helyi szervezetben kérték először Borbíró Lajost, sajtófelelősnek.

– Szabadkoztam, hogy ahhoz nekem kevés iskolám van, de *azzal* szereltek le, hogy aki irni tud és olvasni szeret, az újságcikket is írhat – meséli a gyermekkori szegénységet is megemlítve, ami a továbbtanulás akadály volt.

Írt azután a megyei lapba, a *Sárréti Írások* című folyóiratba, a megyei lap *Köröstáj* mellékletébe, a helyi újságba, de legtöbbet 1967-től 1989-ig a *Szabad Föld*-be, amelytől vagy tízszer kapott elismerést. Az „*Írjunk együtt újságot*”-felhíváshoz való csatlakozás után például oklevelet, de része volt egyszer, a Kiváló Munkáért című kitüntetésben is.

A kacsaringós életút tapasztalatokkal gazdagítja a tollforgató embert. Borbíró Lajos fiatal kori balesete után volt fizetés nélküli adminisztrátor-gyakornok a Földmives Szövetkezetben. Később tiszti rangot elérő önkéntes katona is, de úgy látszik, hogy nem nagyon szerethette a fegyverek világát, mert hamar otthagya katonaságot. Volt MAV dolgozó is Békéscsabán, de mint a legtöbb gyarmati embert, őt is haza parancsolta a szíve. Otthon egészen a nyugdíjazásáig, a Tiszántúli Áramszolgáltató Vállalat díjbeszedőjeként került közvetlen napi kapcsolatba és ismerte meg mélyebben a sárréti emberek múltját és mindennapjait.

Miklya Jenő ösztönzésére heten, köztük a Füzessyarmat jeles szülőttével, a parasztpárti politikus író-költő *Hegyesi Jánossal* kezdtek helytörténetet írni. A *Csánki Dezso Helytörténeti Szakkört* 1973-ban alapították meg, amit 2003-ig Borbíró Lajos vezetett. A Tájház anyagát 1978-ban gyűjtötték össze. Sokféle tanfolyam és szakirodalom, Miklya tanár úr, meg *Szabó Ferenc*, a Gyulai Levéltár korábbi igazgatója segítségével tanulta ki a honismereti kutatás csinját-binját. Ma már hozzá fordulnak a szülőföld múltja iránt érdeklődő emberek. *Szabó Magda* írónőnek is segített, mikor a Régmódi történet című könyvéhez gyűjtött adatokat, hiszen Füzessyarmaton volt református lelkész a tizenkilencedik század közepén *Gacsári István*, itt élt a regénybeli Gacsári rokonság. A XIX. század neves lekipásztora írta meg azt a Gacsári kónikát is, aminek rövidített változatát még mindig szívesen forgatják azok a gyarmati emberek, akik illőnek tartják ismerni az őseket.

Szerencsés embernek tartom Füzessyarmat megérdemelten *Pro Urbe díjas* helytörténészét abból a szempontból is, hogy felesége, *Etelka asszony* kiváló segítőtársának bizonyult az évtizedek során. Akkor is, amikor a helytörténeti egyesületet alapították, amikor a gyűjtemény létrehozásán fáradoztak, meggyőzve az ügynek sok más lokálpatrióta társukat.

A szikár, mondhatnám törékeny alkatú krónikás még mindig tervezget. Egyszer már megtette, most újabb füzetet szeretne kiadni a kisvárosból elszármazott tollforgatók írásaiból is.

A mindig hosszú órákig tartó beszélgetés után, ha elköszönök a Borbíró házaspártól és megyek haza a sárszigeti utcákon – így hívják ezt a kicsi házakból, régi Oncsa épületekből álló környéket a kisváros peremén. Amely valóban nagyon sáros volt régen, míg ki nem épültek az útjai – morzsolgatom magamban a helyneveket. A *Kovácskert* mellett haladok el, ami sajnos, már csak a neve szerint kert. Ugyanúgy, mint az *Epreskert*, amihez közeledek, aztán tovább haladva magam is tünődni kezdek, hogy vajon az volt-e a „*régi*” vásártér, ahol épp az utamat járom. Ám az a hely is olyannyira történelmi már, hogy az újabb vásártéren sem tartanak vásárt, meg sem tudom mondani, mióta. Ehhez a találgatáshoz is csak Borbíró Lajost kellene segítségül hívnom.

Kovács T. István

Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar Közművelődési Civil Szervezetek Fóruma

A Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar Közművelődési Civil Szervezetek Fórumára és annak kisérő rendezvényeire a VII. Budakalászi Találkozó keretein belül került sor a Magyar Kollégium valamint a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szervezésében, június 7-e és 9-e között. Egyelőre ez az egyetlen olyan jelentős fórum, ahol az egész Kárpát-medence területéről, sőt azon túlról is összejönnek a magyar közművelődési szervezetek képviselői tapasztalatcserére és tanácskozásra.

A magyar kormány semmiféle támogatást nem nyújt a rendezvényhez, így azt az önszerveződés jellemzi. Az anyaországban jelenleg uralkodó gazdasági megszorítások közepette, amit a határon túli magyarok támogatása is megsínyli – amikor a Határon Túli Magyarok Hivatalától a Magyar Állandó Értekezleten át az Illyés Közalapítványig egymás után szűnnek meg az eddigi, határon túli magyarságot támogatni hivatott szervezetek – a Budakalászi Találkozó jelentősége felértékelődött.

Az idei találkozóra nyolc országból 116 szervezet képviselőjében 104 küldött jelentkezett, de a kapcsolattartó szervezetek száma 356.

A jelentős érdeklődésre való tekintettel illene, hogy az európai fórumokon is méltóképpen képviseljük magunkat, annál is inkább, mert ott a magyar kultúra (enyhén szólva) alulképviselet. Az Európai Tanácsban manapság kereken 300 civil tagszervezet tudja befolyásolni a döntéseket, de közülük egy sem magyar. A helyzet javítására már a tavalyi Budakalászi Találkozón közakarattal megalakult a Kárpát-medencei Kulturális Szövetség, mely máris színvonalas képviselő lehetne, de a bejegyzése a mai napig akadozik a budapesti cégbíróságon.

A nehézségektől nem szabad soha megriadnunk, csak tudnunk kell, hogy kik vagyunk s mit akarunk – bátorított az előadók egyik legprominensebbje, Komlóssy József, az Európai Nemzeti Kisebbségeket Támogató Társaság (Society for the Protection of Ethnic and National Minorities) Svájcban élő alelnöke. Most nem fegyverrel, hanem kultúrával kell vívni a harcot – mondta. A hadviselés modern stratégiája a népeket úgy gyűri le, hogy igyekszik elhomályosítani-elvenni az identitásukat. Ezért a legfontosabb nemzeti öntudatunk megtartása.

A szervezők, a résztvevőkkel együtt, önerőből frissítik napra készre a létező magyar közművelődési szervezetek címlistáját és néznek utána a kultúra ápolásához szükséges anyagi forrásoknak. Ez utóbbi annál is nehezebb, mivel az egyesült Európa, globalista politikai elvei miatt, nem sokat ad a nemzeti kultúrákra, az anyaország pedig beszűkítette a kereteket. Amennyit pedig a demokrácia jegyében az EU mégis ad, arra pályázni „magasan szakképzett pályázónak” kell lenni. Következésképpen nagyon népszerű volt a pályázói „önképzőkör”, melyet Riz Gábor pályázati szakértő vezetett.

A tanácskozás fő része három szekcióra oszlott a következő témakörök szerint: (1) Új helyzet, amikor a *magyarság nagyobb része immár az Európai Unióba került*, ahol nem szabad elfeledkezni a kinnrekedtekről (vagy bennrekedtekről) – majd a történelem tisztázza a terminológiát). (2) *A kisebbségi magyarok viszonya a többségi nemzethez*, magunk elfogadtatása, megbecsültetésének módjai. (3) *A magyar–magyar viszony*, hiszen a legfontosabb, hogy legelőször is önmagunkkal békéljünk meg és legyünk tisztában.

A magyarságnak pillanatnyilag nincs általánosan elfogadott nemzetstratégiája, mint a világ sikeresnek mondható népeinek. Tehát a Budakalászi Találkozóról is el kell jusson az üzenet a magyarok bölcsseihez: dolgozzanak rajta!

A tanácskozást további érdekes előadások kísérték, mint dr. Lánszki Imre ökológus beszámolója kutatásairól Attila és Árpád fejedelem sírja, valamint Ósbudavára után a Pilisben.

Tudatosult bennünk, hogy a magyarság 36%-os jelenlétével ma is a Kárpát-medence legnagyobb arányú nemzete. Hallhattunk sok praktikus dolgot is, például arról, hogy a magyar igazolvány korlátlan érvényű lesz, a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián ősztől végre megkezdődhet a népzenei képzés stb. Miközben alakultak az egymás közötti kapcsolatok és a Faluotthon udvarán álló kemencében készült, a résztvevők által otthonról hozott lisztből és sóval, a közös *Kárpát-medencei kenyér*.

Csik Gyula

Tájkutató Díj Alapítvány Szűcs Sándor emlékére

A Magyar Néprajzi Társaság 1985-ben a 30/1978. (XI.22) PM. sz. rendelet alapján közérdekű célra juttatott adományból *Tájkutató Díj* elnevezésű alapítványt létesített. A közérdekű adomány Szűcs Sándornak, a karcagi Györfly István Nagykun Múzeum nyugalmazott igazgatójának végrendelete alapján a megjelent műveinek kiadásából befolyt összeg volt.

Szűcs Sándor, a jó tollú etnográfus mesélő, a Sárrét, Kunság és Hajdúság néprajzkutatója örökös nélkül maradván, jó barátjával, Balassa Ivánnal együtt találta ki, hogy szűkebb hazájának, a Sárrétnek és Kunságnak érdemes kutatóit a Néprajzi Társaság erre a célra létrehozott alapítványából jutalmazza, díjjal honorálja. Végrendelete a 2528/1982/6. sz. debreceni közjegyzői irattal vált jogerőssé, amely erre vonatkozólag a következőképpen határozott: „könyvei újra kiadásából származó jövedelmét a

Magyar Néprajzi Társaságra hagyományozza azzal a kikötéssel, hogy abból a három föld – Kunság, Hajdúság, Sárrét – néprajzi és történeti kutatóinak munkáját támogassa”.

Az alapítványi okirat, amit Balassa Iván elnök és Szilágyi Miklós főtítkárt írt alá az alapító Néprajzi Társaság nevében, még a következő pontokat foglalja magába:

- Az alapítvány szerve: Magyar Néprajzi Társaság – 1055 Bp. Kossuth tér 12.
- Az alapítvány elnöke: a Magyar Néprajzi Társaság elnöke (jelenleg dr. Balassa Iván); titkára a Magyar Néprajzi Társaság főtitékára (jelenleg dr. Szilágyi Miklós).
- Az alapítvány összege az örökös által meg nem határozott összeg: Szűcs Sándor műveinek kiadásából származó – a Szerzői Jogvédő Hivatal által átutalt – szerzői jogdíj, illetve annak kamata.
- A Díj odaítélésének módja: az alapítvány elnökének és titkárának felterjesztése alapján a Magyar Néprajzi Társaság választmánya szavazattöbbséggel dönt. Egy-egy alkalommal egy, legfeljebb két személy részesülhet a Tájkutató Díjban, a Kunság, Hajdúság, Sárrét történeti néprajzi kutatásában elért kiemelkedő eredményéért.

– A Díj odaítélésére esetenként kerül sor. A Díj átadása a Társaság közgyűlésén történik.

– A Díj összegét a Magyar Néprajzi Társaság választmánya az odaítéléskor esetenként határozza meg, melynek felső határa a mindenkori Akadémiai Díj összegét nem haladhatja meg.

A díjat első ízben 1985-ben adták ki. Az első díjazott az azóta elhunyt etnográfus, Bellon Tibor, a karcagi múzeum igazgatója, majd a szegedi József Attila Tudományegyetem Néprajzi Tanszékének vezetője volt. A díjak odaítéléséért 1999-ig a Néprajzi Társaság mindenkori elnöke és titkára volt a felelős, így többek között Balassa Iván, Andrásfalvy Bertalan, Kósa László.

1999-ben a Néprajzi Társaság létrehozott egy alapítványi kuratóriumot Balassa Iván elnökletével, és a Tájkutató Díj Alapítványt önálló jogi személyként, közhasznú tevékenységet folytató szervezetként jegyeztette be a Fővárosi Bíróságnál. A díjazással kapcsolatos tevékenység az új alapító okirat szerint is változatlan maradt, de most már nem a Néprajzi Társaság vezetősége kezeli, hanem az általa megbízott

kuratórium. Balassa Iván (az első kuratóriumi elnök) halála után, 2005-től a kuratórium tagjai a következők: elnök: Selmeczi Kovács Attila, a Néprajzi Múzeum főtanácsosa; főtítkárs: Szemekő Endre a Néprajzi Múzeum főlevéltárosa; tagok: Őrsi Julianna, a türkevei Finta Múzeum igazgatója és Gráfik Imre, a Néprajzi Múzeum tudományos főmunkatársa. A kuratórium – az alapító okirat alapján – évente legalább egyszer ülést tart, amelyet az elnök vezet, azon állandó meghívottként jelen lehet a Néprajzi Társaság elnöke vagy főtítkára. Az ülés határozatait egyszerű szótöbbséggel hozza, azokról jegyzőkönyvet készít. A díjazottakról ajánlást készít, amit a Néprajzi Társaság választmányi ülése hagy jóvá. Az új alapító okirat szerint a Szűcs Sándor kiadványaiból befolyt összegek mellett magán, valamint egyéb anyagi felajánlással is lehet a díjalapot növelni. Így történt, hogy az elmúlt esztendőben a karcagi és a biharnagybajomi (Szűcs Sándor szülőfaluja) önkormányzat több ízben anyagilag is támogatta a Tájékató Díj Alapítvány nemes célkitűzéseit. E támogatások lehetővé tették, hogy a díjak mellé emléklapokat (Györfi Sándor karcagi szobrász munkája) is adományozhasson a Társaság.

Az idén, Szűcs Sándor halálának 25. évfordulóján rendezett megemlékezésen Karcagon, tudományos konferencia keretében két etnográfus muzeológus kolléga kapott díjat: *Bartha Júlia*, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumi Szervezet néprajzi osztályvezetője és *Fazekas Mihály*, a karcagi múzeum nyugalmazott muzeológusa.

Szemekő Endre

A hajdúböszörményi Honismereti Klub működéséről

A Hajdúböszörményi Városi Honismereti Klub 2005-ben alakult és eredményesen működik, az országos honismereti mozgalom célkitűzéseit igyekszik megvalósítani. Jelenleg 28 tagja van. Azokat a Böszörményt szeretőket és története iránt érdeklődőket hívta és hívja soraiba, akik lokálpatrióta módjára időt áldoznak, hogy jobban megismerjék a város történetét, nevezetességeit, tovább bővítve a kört, Hajdú-Bihar megye és hazánk történelme felé. Része akar lenni a hajdú múlt további megismerésének, feldolgozásának, mozaikokat kíván nyújtani az országos honismereti mozgalomhoz.

Hajdúböszörmény komoly történelmi múlttal rendelkezik, Bocskai István hajdú-telepítése után csaknem 200 évig volt a Hajdúkerület székhelye, az egykori patinás hajdúkerületi székházban ma a Hajdúsági Múzeum működik. A hajdú múlt kötelez – mondják a böszörményiek –, ezt a gondolatot igyekszik erősíteni a Honismereti Klub is, valamint szeretné átadni az ifjabb nemzedéknek is a város szeretetét, történetének megismerését ugyanúgy, mint a hagyományok megőrzését, tiszteletét.

A klub kéthetente, a városi művelődési központban, éves munkaterv szerint tartja foglalkozásait. A programok témái a városban található emléktáblák, szobrok, emlékhelyek, Varga Lajos tanító, nótairó munkásságának megismerése, látogatás a kisorozvágyi emlékparkba (Szabolcs megye), a város Keleti temetőjébe, ahol jeles személyiségek nyugszanak. Megismertük továbbá Dobó Sándor tanító, a Tanítók Lapja főszerkesztője munkásságát, akinek elévülhetetlen érdemei voltak a két világháború között a tanítók anyagi megbecsülésének javításában, vagy például a pedagógus üdülő létesítésében Balatonfüreden és Hajdúszoboszlón. További programunk volt a Hajdúkerület főkapitányaival való ismerkedés a város főterén a nyári ásatások idején, valamint a böszörményi skanzen, a Tiszacsege-Nagymajor Vay kastély felkeresése, aztán a pénzverés története, dr. Csiha Antal tanár, egykori honismereti körvezető munkássága. Szólunk kell továbbá a klub közösségformáló szerepéről és azokról az lelki építőkövekről, melyek igényt támasztanak történelmünk további megismerésre.

A klub tagsága azt szeretné, ha ez a közösség hatással lenne a város történelmi és művészeti fejlődésére is. Például a Keleti temetőben elhanyagolt, fabokrokkal benőtt parcellából be kívánja hozni Dobó Sándor tanító egész alakos szobrát, hogy mint Nagy Sándor János debreceni szobrászművész alkotása köztéri szoborként éljen tovább a városban, és naponta több százan, több ezren láthassák a város egykori kitűnő pedagógusát. Az elképzelés megvalósításához persze szükséges az Önkormányzat segítsége és támogatása, de van rá bizodalmunk. Szeretnénk tovább kiadatni Varga Lajos tanító verseit és nótaíkat.

Ilyen és ehhez hasonló nemes feladatok és programok a klubtagok ötletei alapján valósulhatnak meg. A klub nyitott, számíthatunk újabb érdeklődőkre, tagokra, hogy egyre tartalmasabb és sokoldalúbb

munkát végezhesünk. Felvettük a kapcsolatot a megyei honismereti szövetség vezetőivel, hogy a klub munkája bekapcsolódhasson az országos honismereti mozgalomba.

Örülünk, ha más település honismereti klubjával, szakkörével is jó kapcsolatot alakíthatnánk ki tapasztalatesere céljából. Szívesen hívjuk városunkba az érdeklődő helytörténészeket vagy helytörténettel foglalkozó csoportot. (Címünk: 4220 Hajdúböszörmény, Március 15. u. 4. T.: 52/220-060).

Mónus Imre

In memoriam

Galambos Iréneusz

(1920–2007)

Dr. Galambos Ferenc, Iréneusz atya neve a Felső Örségen kívül a széles világon ismert: a legmagyarabb burgenlandi község, Alsóór nyugalmazott plébánosa, szentszéki ülnök, bencés szerzetes volt. Egész életében a hit és a magyar kultúra ügyét szolgálta minden erejével.

Hatgyerekes értelmiségi családból származott. Édesapja magyar-latin szakot végzett az egyetemen, egy ideig teológiát is tanult, majd a jogi doktorátust is megszerezte. A tanulás nagy fontosságú szerepet játszott a család életében.

„Hároméves koromban már iskolába jártam” – mondta tréfásan magáról. Édesanyja tanítónő volt előbb Burgenlandban, majd Alsópakony-

pusztán, s bevitte magával kicsi fiát a tanterembe, mivel nem volt, aki vigyázzon rá. „Ötéves koromban meg már egyetemre jártam” – emlékezett vissza. Édesapja a budapesti egyetem gondnoka lett, lakásuk az egyetem központi épületében, a Quaesturán volt. Kisiskolás korában egy évet Ausztriában tanult, s már ekkor elsajátította a német nyelvet. Pesten a bencés gimnáziumba járt, kiváló tanárok kezébe került. Iskolai éveit a cserkészlet nevelte önállóságra és a közösség szolgálatára. Az érettségi után maga is bencésnek jelentkezett. A teológia mellett magyar-német tanári szakos diplomát szerzett az egyetemen, s a cserkészmozgalmat pályája során később is folytatta.

1944-ben ott lett tanár, ahol maga is diákoskodott: a pesti bencéseknel, majd a csepeli munkások kéreására – az akkori Kisgazdapárt, a Szociáldemokrata Párt és a Magyar Kommunista Párt hívására – a rend Csepelen új gimnáziumot alapított (ma is a kiváló bencés tudós, Jedlik Ányos nevét viseli), s Galambos atya három éven át itt tanított. Az iskolák államosítása után Tökölre, majd Adonyba került plébánosnak. Továbbra is sokat foglalkozott a gyerekekkel: nyolcvan tagú ministránsgárdája, nagy énekkara volt. Mikor Svoy püspököt házi őrizetbe vették, Galambos atya működését is megköszönték. Ekkor újra beült az iskolapadba: folytatta a teológiai tanulmányokat, s doktorátust szerzett. Disszertációja a középkori magyar egyházi évvél foglalkozott. 1948 karácsonyán „kincésből” ismét bencés lett: a győri gimnáziumba került s hittant és történelmet tanított. Nyaranként evező- és biciklitúrára vitte a diákokat.

Az 1956-os forradalom is Győrben érte. Beszédeket tartott – néhányat a rádióban is – kivonult az ifjúsággal a városháza elé, ahol az ÁVH belelőtt a tömegbe. Francia és német nyelvtudása révén tájékozott a nyugati újságírókat az eseményekről. Szigethy Attila nyílt parancsával Bécsben is járt, megszervezte a segélyszolgálatot. Másodsor már csak a határig jutott. Részt vett a Forradalmi Tanács vezetőségének munkájában is. Amikor a helyzet kilátástalanná vált, házfőnöke tanácsára – gyalogszerrel, Brevíriummal a hóna alatt – elhagyta Magyarországot.

Ausztriában Kőnig érsek a traiskircheni menekülttábor lelkeszévé nevezte ki. Kápolnát rendezett be, napilapot indított „Élni akarunk” címmel. Előadásokat, táncesteket rendezett, ének- és zenekart szerve-

„Ötéves koromban meg már egyetemre jártam” – emlékezett vissza. Édesapja a budapesti egyetem gondnoka lett, lakásuk az egyetem központi épületében, a Quaesturán volt. Kisiskolás korában egy évet Ausztriában tanult, s már ekkor elsajátította a német nyelvet. Pesten a bencés gimnáziumba járt, kiváló tanárok kezébe került. Iskolai éveit a cserkészlet nevelte önállóságra és a közösség szolgálatára. Az érettségi után maga is bencésnek jelentkezett. A teológia mellett magyar-német tanári szakos diplomát szerzett az egyetemen, s a cserkészmozgalmat pályája során később is folytatta.